

DOROBEK I PERSPEKTYWY TOWARZYSTWA KARKONOSKIEGO

(Informacja opublikowana na łamach „Rocznika Jeleniogórskiego 2018”)

Przypomnienie Riesengebirgsverein

Kiedy przed sześciu laty zasłużone wielce dla kultury i życia społecznego Jeleniogórskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne przekształciło się w Towarzystwo Karkonoskie, to oczywiste było, że w ślad za zmianą jego nazwy i ukierunkowaniem działania na nie tylko problemy Jeleniej Góry ale i całego regionu będzie no nawiązywało oczywiście w zupełnie nowych uwarunkowaniach i dla zaspokajania nowych potrzeb także i najlepsze tradycje swego, założonego prawie 140 lat temu poprzednika – Riesengebirgsverein.

Towarzystwo to, założone w 1880 r. przez Teodora Donata (1844-1890), księgowy z ówczesnych fabryki Inniarskiej w Mysłakowicach wielce przyczyniło się do rozwoju turystyki w Karkonoszach, dokumentowania i promowania ich walorów i przede wszystkim do realizacji wielu znaczących inwestycji, z których większości do dziś korzystamy. Wśród nich wymienić trzeba budowę blisko 300 km szlaków i dróg w górach i wokół Kotliny Jeleniogórskiej, schroniska księcia Henryka nad Wielkim Stawem (sponęło niestety w 1947 r.), utworzenie 10 tanich gospód młodzieżowych, a zwłaszcza muzeum regionalnego w Jeleniej Górze oraz zainicjowanie budowy obserwatorium meteorologicznego na Śnieżce (rozebranego pod koniec lat 80. ub. wieku). Poza budową tych obiektów RGV działało na rzecz ochrony przyrody, powołując jej straż, utrzymując szlaki turystyczne, organizując wycieczki w góry, wydając swe czasopismo *Der Wanderer im Riesengebirg* („Wędrowiec w górach”).

Członkowie RGV zgrupowani byli w sekcjach, zaś pierwsza z nich powstała w Mysłakowicach i chyba nieprzypadkowo tak się złożyło, że siedziba obecnego Towarzystwa Karkonoskiego mieści się w nieodległym Bukowcu! Biuro stowarzyszenia funkcjonowało w Jeleniej Górze, zaś wspomniane miały siedziby w wielu miastach, m. in. we Wrocławiu, Szczecinie, i Poznaniu, także i w Głogowie, i Zielonej Górze, a nawet poza granicami ówczesnych Niemiec, w Nowym Jorku. Składki roczne wynosiły 2 lub 3 marki i stanowiły główne źródło dochodów RGV, dotacje państwa były niewielkie. Działo ono na terenach Karkonoszy i Kotliny przez 65 lat, do 1945, a jego tradycje kontynuuje obecnie istniejące w Niemczech stowarzyszenie, z którym utrzymywane są kontakty.

Cele statutowe

W określeniu celów statutowych utworzonego w 2012 r. Towarzystwo jego założyciele zwracali uwagę na ich ukierunkowanie przede wszystkim na aktywizację lokalnej społeczności wokół rozwiązywania problemów rozwoju regionu i w takim ujęciu zostały one sformułowane:

- *rozwijanie idei regionalizmu;*
- *wzmacnianie i kształtowanie tożsamości regionalnej i narodowej, umacnianie więzi regionalnych;*
- *rozwijanie świadomości społecznej o znaczeniu regionu, zaangażowanie członków na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu karkonoskiego, budzenie i pogłębianie służby społecznej dla dobra wspólnego mieszkańców;*
- *wyzwalanie aktywności dla unowocześnienia życia i kultury w regionie;*
- *współdziałanie i wspomaganie działalności stowarzyszeń i instytucji w ich działalności statutowej (w zakresie zbliżonym do zakresu działania Towarzystwa)."*

Cele te ujęto bardziej lapidarnie i doprecyzowano w nowym statucie Towarzystwa, przyjętym na ostatnim Zjeździe jego członków w dniu 18 maja 2018 r. i obecnie brzmią one jak niżej¹:

- *działalność na rzecz zrównoważonego, społeczno-gospodarczego i przestrzennego rozwoju regionu;*
- *rozwijanie idei regionalizmu i wzmacnianie tożsamości regionalnej;*
- *rozwijanie partnerstwa międzysektorowego i kształtowanie postaw obywatelskich oraz działań na rzecz poprawy jakości życia, kultury oraz ekologii".*

---

¹ Ze względów formalnych uchwała w tej sprawie będzie ponownie podejmowana na Walnym Zjeździe w 2019 r.)

Kierując się tak przyjętymi celami Towarzystwo prowadziło w minionych latach, zróżnicowane formy swej działalności. Należy do niego obecnie 85 członków, reprezentujących różne środowiska i grupy wiekowe, współpracuje ono z wieloma samorządami gminnymi, w tym zwłaszcza ze Związkiem Gmin Karkonoskich, a także z szeregiem instytucji i organizacji.

Działalność w latach 2012-2015

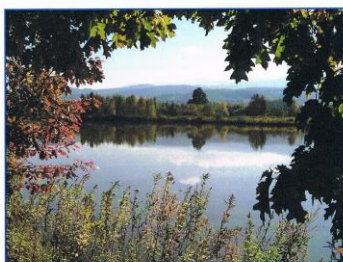
W pierwszych latach po utworzeniu Towarzystwa jego działalność koncentrowała się wokół problematyki rozwoju regionu i jego życia kulturalno-społecznego, organizacji spotkań z liderami działań w tym zakresie a także spotkań o wspomnieniowym charakterze, do czego powrócono także w ostatnich latach. Istotnym elementem aktywności Towarzystwa było też wspieranie programu rewitalizacji dawnych szlaków spacerowych na terenie Parku Krajobrazowego Dolina Bobru w ramach projektu „Borowy Jar, zainicjowanego przez Stowarzyszenie Jeleniogórska Promenada Bobru. Przedstawiciele Towarzystwa uczestniczyli także w szeregu seminariach i konferencjach, poświęconych zarówno ww. problematyce, jak i zagadnieniom rozwoju regionalizmu (w tym min. w konferencjach nt *Sudety w Kulturze – Kultura w Sudetach*, jaka odbyła się w maju w 2012 r. Jeleniej Górze-Cieplicach oraz nt *Czy jest miejsce dla regionalistów w kontekście integracji europejskiej*”, zorganizowanej w lutym 2013 r. przez Marszałka Senatu RP w Warszawie).

Wiele zaangażowania członków Towarzystwa poświęcono w 2015 r. pracom nad aktualizacją niekonwencjonalnego dokumentu dla nieformalnego planowania rozwoju jakim stały się opracowane w 2007 r. *Tezy Karkonoskie – Koncepcja zrównoważonego rozwoju Regionu Karkonoskiego*². Wiązało się to z realizacją statutowego zobowiązania Towarzystwa do *kształtowanie postaw kreacyjnych wobec bieżących procesów i problemów regionalnych, kierując się zasadami Tez Karkonoskich i innych dokumentów programowych*.

Celem opracowania *Tez* stało się sformułowanie wspólnej wizji przyszłości Regionu z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju i budowy społeczeństwa obywatelskiego. Zawarto w nich propozycje rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego dla jego polskiej części, tj. powiatów jeleniogórskiego – grodzkiego i jeleniogórskiego – ziemskiego i uwzględniono przy tym przyjęte zasady rozwoju dla obszaru Karkonoszy i ich otoczenia po stronie czeskiej. Wrócono w nich także uwagę na czynniki, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na możliwości tego rozwoju przy wyeksponowaniu zasad ochrony przyrody, krajobrazu i dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju gospodarki.

---

² Opracowanie to powstało w wyniku podpisania w 2006 r. w Jeleniej Górze „Porozumienia na rzecz rozwoju Regionu Karkonoskiego” i powołania Forum Obywatelskie „Partnerstwo dla Regionu Karkonoskiego”, a jego autorami byli eksperci Fundacji Karkonoskiej, pracujący pod kierownictwem autora niniejszej publikacji i działający na zlecenie Związku Gmin Karkonoskich.

**TEZY KARKONOSKIE II
- ZARYS STRATEGII
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU
REGIONU KARKONOSKIEGO**

(Materiały do konsultacji)

FORUM OBYWATELSKIE
„PARTNERSTWO DLA REGIONU KARKONOSKIEGO”
ZESPÓŁ KOORDYNACYJNY

BUKOWIEC, MARZEC 2015 R.

II. nr 1. Okładka Tez Karkonoskich II

W ramach dyskusji nad efektami wdrażania przyjętych w ww. dokumencie propozycji i potrzebą ich aktualizacji zorganizowane zostało we współpracy ze Związkiem Gmin Karkonoskich seminarium nt *Tezy Karkonoskie II i rekomendacje dla ich wdrażania w programowanie rozwoju Regionu Karkonoskiego* (w listopadzie 2015 r. w Bukowcu). Towarzyszył temu także udział członków Towarzystwa w obradach Okrągłego Stołu w Dolinie Pałaców i Ogrodów nt *Turystyki kulturowej – instrumentu rozwoju regionu* (w październiku 2015 r. w Wojanowie) oraz po stronie czeskiej w jubileuszowym Zgromadzeniu Związku Gmin i Miast Karkonosze (w listopadzie 2015 r. we Vrchlabi), w ramach którego przedstawiona została idea opracowaniu wspólnej *Strategii rozwoju Regionu Karkonoszy*. W efekcie tych dyskusji podjęte zostały w ramach Towarzystwa i we współpracy ze Związkiem Gmin Karkonoskich prace nad opracowaniem II redakcji *Tez Karkonoskich*, co wiązało się także z potrzebą uwzględnienia nowych uwarunkowań dla rozwoju Regionu oraz rekomendacji przyjętych do realizacji dokumentów planowania strategicznego i przestrzennego dla województwa dolnośląskiego, aglomeracji jeleniogórskiej i Jeleniej Góry. Nowe uwarunkowania i wyzwania stwarzała też wtedy otwierająca się perspektywa działania samorządów po wyborach z 2014 r. i możliwości jego wsparcia w ramach okresu budżetowania unijnego 2014-2020.

W omawianym okresie odbyły się trzy Walne Zebrania Członków jeszcze Jeleniogórskie Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego (XI i XII w dniach 14 lutego, 12 czerwca i 7 sierpnia 2012 r., poświęcone przygotowaniu zmian w jego statucie oraz przekształceniu w Towarzystwo Karkonoskie, a także przyjęciu sprawozdań z działalności JTSK za rok 2011 r.) oraz dwa sprawozdawcze Walne Zjazdy już Towarzystwa Karkonoskiego (XIII i XIV w dniach 14 maja 2013 roku i 26 czerwca 2014 r.), a także XV Zjazd sprawozdawczo-wyborczy (w dniu 26 marca 2015 r.)³.

³ Do XV Zjazdu Zarząd Towarzystwa funkcjonował w składzie (od wyboru na IX Zjeździe JTSK w dniu 29 listopada 2011 r.): kol. kol. Marek Nałęcz- Socha – prezes, Tadeusz Siwek – wiceprezes, Stanisław Schubert – sekretarz, Danuta Kołodziej – skarbnik, Jadwiga Mazur – członek Zarządu (w jego skład weszli 14 marca 2013 r. także kol. kol. Małgorzata Ambicja, która objęła funkcję skarbnika i Janusz Korzeń jako członek Zarządu). W składzie Komisji Rewizyjnej pracowali kol. kol. Krystyna Gomułka-Kuczyńska oraz po jej rezygnacji Mirosława Joško, a także Kazimiera Gronostaj i Jan Hanc, jako przewodniczący.

Po XV Zjeździe sprawozdawczo-wyborczym w dniu 26 marca 2015 r. do Zarządu weszli kol. kol.: Janusz Korzeń – prezes, Arkadiusz Babczuk – wiceprezes, Witold Szczudłowski – wiceprezes, Krzysztof Tęcza – sekretarz, Marian Kachniarz – skarbnik oraz Bogusław Jasiński i Andrzej Raj – członkowie Zarządu oraz w 2018 r., po wcześniejszym złożeniu rezygnacji przez Mariana Kachniarza, także Karolina Szmida, która objęła funkcję skarbnika. Do Komisji Rewizyjnej wybrani zostali kol. kol. Danuta Kołodziej, Jan Hanc i Marcin Kaflik, jako jej przewodniczący.

II. nr 2. Uczestnicy XV Zjazdu sprawozdawczo-wyborczego Towarzystwa.

Działalność w latach 2016-2018

Dla ukierunkowania działalności Towarzystwa – poza prowadzeniem prac programowych i planistycznych, związanych z aktualizacją Tez Karkonoskich” – przeorientowano ją w dużej części na udzielanie merytorycznej pomocy władzom samorządowym subregionu jeleniogórskiego przy ukierunkowaniu ich rozwoju. Służyło temu wsparcie merytoryczne przy opracowaniu gminnych strategii rozwoju i lokalnych programów rewitalizacji oraz w prowadzeniu wybranych zadań w sferze gospodarki przestrzennej. Podjęte w związku z tym na początku 2016 r. rozmowy na ten temat z Burmistrzami miast Kowary, Piechowice i Szklarska Poręba oraz Wójtami Gm. Janowice Wielkie, Podgórzyn i Mysłakowice zaowocowały konkretnymi efektami: przedstawiciele Towarzystwa uczestniczyli m. in. w warsztatach, służących opracowaniu nowej strategii rozwoju Gm. Mysłakowice, opracowali opinie nt potrzeby pracowania miejscowego planu dla terenów Zamku w Karpnikach i Pałacu w Łomnicy, zlokalizowanych w Parku Kulturowym Kotliny Jeleniogórskiej, a także wzięli udział w konferencji nt *Każdy ma swoją Miedziankę*, zorganizowanej przez Wójta Gm. Janowice Wielkie oraz Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Faktor.

Ważnym elementem rozwoju ww. form współpracy z gminami było opracowanie na przełomie lat 2016/2017 przez prezesa Towarzystwa i we współpracy z Fundacją Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Mysłakowice*, jako społecznego opracowania służącego ukierunkowaniu tego procesu w „macierzystej” dla Towarzystwa gminie.

W ramach kontynuacji tej współpracy opracowano w 2017 r. także kolejne opinie, dotyczące bieżących problemów planowania przestrzennego, w tym dla Rady Gminy Podgórzyn (ws zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części terenów we wsiach Sosnówka i Marczyce, przeznaczonych pod budowę zespołu apartamentowców), dla Rady Miasta Karpacz (ws przystąpienia do sporządzenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta*) oraz dla Delegatury Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (ws kontrowersyjnego projektu budowy osiedla budynków jednorodzinnych w Karpaczu, w rejonie ul. Partyzantów). Zorganizowane zostało ponadto w dniu 7 grudnia 2017 r. w Bukowcu seminarium, poświęcone *projektowi planu ochrony Parku Kulturowego Kotliny Jeleniogórskiej* i jego roli w promowaniu i udostępniania walorów przyrodniczo-kulturowych subregionu karkonoskiego.

Odnotować trzeba także przy okazji jako element promowania działalności Towarzystwa cykliczne publikowanie w latach 2015-2016 na łamach czasopisma Sudetów Zachodnich *Karkonosze*, wydawanego przez Karkonoski Park Narodowy wraz ze Związkiem Gmin Karkonoskich, syntetycznie ujętych, kolejnych rozdziałów

---

wspomnianych *Tez Karkonoskich* w ich II edycji oraz zaznajamianie z nimi w szeregu spotkaniach konsultacyjnych, jakie prowadzili przedstawiciele Zarządu Towarzystwa w omawianym okresie.

Dla promocji osiągnięć społeczności regionu i jego unikalnych walorów przyrodniczych i kulturowych ważną rolę ma pełnić nadawanie Tytułu Ambasadora Regionu Karkonoskiego, czemu służyło powołanie jego Kapituły, składającej się z przedstawicieli Związku Gmin Karkonoskich i Towarzystwa – jako inicjatorów oraz m. in. Fundacji Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej, Wydawnictwa Regionalnego „Adrem”, Oddziału PTTK Sudety Zachodnie oraz Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu – Filii w Jeleniej Górze. W pierwszej edycji nadania tego tytułu w 2016 roku takimi Ambasadorami zostali: biskup Stefan Cichy, Małgorzata Mierczak, Piotr Napierała, Karsten Reimann, Thomas Schulz i Henryk Waniek, w drugiej, z 2017 roku – Elżbieta Dzikowska, Janusz Czerwiński, Jerzy Czogała, Edeltraut Ander, Annemarie Franke oraz Gerhard Schemmel.

Towarzystwo współpracuje od szeregu lat z Dolnośląskim Towarzystwem Regionalnym, a ważnym podkreśleniem efektów tej współpracy było otrzymanie przez kol. Danutę Kołodziej z Towarzystwa Karkonoskiego i jednocześnie Przewodniczącej Komisji Rewizyjnej Dolnośląskiego Towarzystwa medalu im. Aleksandra Patkowskiego za zasługi dla regionalizmu na II Ogólnokrajowym Zjeździe Regionalistów w Legnicy w czerwcu 2016 roku.

W końcu 2017 roku uruchomiona została też własna strona internetowa Towarzystwa, na której pod adresem www.karkonoskie.org, co ma służyć promocji jego działalności, rozpowszechnianiu podstawowych dokumentów wypracowanych pod egidą TK, w tym takich jak *Tezy Karkonoskie* i *Założenia dla utworzenia Międzynarodowego Instytutu Ekologii Stosowanej* oraz zaktywizowaniu wymiany wewnętrznej informacji.

Nowe projekty

Szczególnie ważnym tematem działalności Towarzystwa w 2017 roku stało się także wypracowanie w ścisłej współpracy z władzami samorządowymi gminy Mysłakowice koncepcji uruchomienia na jej terenie Międzynarodowego Instytutu Ekologii Stosowanej (taką jego nazwę przyjęto po pierwotnie innych propozycjach). Instytut ten miałby mieścić się w położonym tu dawnym pałacu królewskim, który jest od lat powojennych wykorzystywany dla potrzeb funkcjonującej tu w trudnych warunkach lokalowych i technicznych szkoły gminnej. Od szeregu też lat podejmowane są starania o wybudowanie nowego obiektu dla niej, co ostatnio zostało podjęte przez władze samorządowe gminy, która przygotowuje się do opracowania projektu budowlanego tego obiektu, w czym pomaga w miarę swoich możliwości także i Towarzystwo.

Planowany do zorganizowania na terenie Mysłakowic Instytut miałby być międzynarodową, niepubliczną jednostką naukowo-badawczą, powołaną z inicjatywy Towarzystwa i Gminy Mysłakowice oraz ich Partnerów dla wspierania teorii i praktyki zrównoważonego rozwoju w Polsce, Europie i świecie, znacznie wzbogacającą praktyczne działania na rzecz wdrażania jego zasad w rozwoju regionu. Tak rozumiany rozwój powinien integrować sfery środowiskową, przestrzenną, społeczną, gospodarczą i instytucjonalną ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki zeroemisyjnej i ekologii społecznej.

Zakłada się przy tym – a prace nad tym tematem będą stanowić jeden z głównych tematów działalności Towarzystwa w najbliższych latach i promocji samego projektu – że Instytut będzie prowadził badania i prace wdrożeniowe oraz realizował programy kompleksowego kształcenia i doskonalenia na poziomie wyższym i średnim w formie kursów, szkoleń, stacjonarnych praktyk w ww. zakresie. Zakłada się dalej, że jego działalność byłaby skoncentrowana na wdrażaniu innowacyjnych, odnawialnych źródeł pozyskiwania energii i nowych technologii i ich wykorzystywaniu w budownictwie mieszkaniowym i użyteczności publicznej, w rewitalizacji zabytkowej substancji, w przeciwdziałaniu zmianom klimatu i ich społecznym konsekwencjom oraz na prowadzeniu badań i edukacji, związanych z ekologią społeczną, ekofilozofią, i pokrewnym dziedzinami.

II. nr 3. Pałac królewski w Myslakowicach

Drugim z takich zasadniczych tematów dla działalności Towarzystwa w najbliższej przyszłości będzie opracowanie kolejnej, już III edycji *Tez Karkonoskich*, już jako modelowej, zintegrowanej strategii rozwoju Regionu Karkonoskiego, której rozwiązania i rekomendacje miałyby być przydatne przy koniecznej aktualizacji podstawowych dokumentów planowania przestrzennego i strategicznego gmin, które wchodzi w jego skład. Jej głównymi elementami będą wypracowane wizja Regionu w perspektywie 2030, koncepcja rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz wskazanie strategicznych celów rozwoju i priorytetów rozwojowych dla tego obszaru.

Podsumowaniu działalności Towarzystwa w 2017 roku i doprecyzowaniu zadań na ostatni już rok kadencji jego obecnych władz służył zorganizowany w dniu 18 maja br. kolejny Zjazd jego członków, poświęcony poza ww. problematyką także przyjęciu nowego statutu, dostosowanego do obecnych potrzeb i wymogów nowej ustawy o stowarzyszeniach.

Janusz Korzeń